

**Dél-békési
Természetvédelmi és
Madártani Egyesület**

Beszámoló

I. Kevermesi Őszi Madárgyűrűző Tábor

Kevermes

2016

Előzmények

Kevermesen 2010-ben lett meggyűrűzve az első madár, ez előtt csak terepi megfigyelések történtek a térségben. 2012-ben a sóderbánya területén intenzívebb madárgyűrűzési munka vette kezdetét, de ez nem volt rendszeres és nem standard protokoll alapján működött. Ennek ellenére több érdekes eredmény is született az eltelt 5 év során, amelyek részben publikálva vannak (Bozó 2016). Sajnos a területen a kezdetekhez képest jelentősen átalakult a növényzet struktúrája (felnőtték a fák, eltűnt a cserjeszint stb.), így észrevehetően csökkent a fogott madarak száma. Mindez arra ösztönzött minket, hogy egy új, több szempontból is stabil helyen kezdjünk el gyűrűzni. Választásunk az egykori kevermesi fácántelep területére esett, mivel az előzetes felmérések alapján mind a példány-, mind pedig a fajszám tekintetében láttuk az előrelépés lehetőségét. A terület jelenleg magánkézből van, de a vadásztársaság kezeli, így a velük történő együttes egyeztetés is kellett a program megvalósításához. A sikeres megállapodás után már a gyűrűzés megtervezése volt a következő feladat. Jelentősebb segítségre nem számíhattunk, tehát alaposan át kellett gondolni, hogy mit is vállaljunk el. Infrastrukturálisan sem voltak megfelelőek a körülmények, sok nehézséggel kellett szembenézni. Ezek kiküszöbölése és jövőbeli javítása azonban mind anyagi, mind emberi erőforrás szempontjából megoldhatónak tűnik.

A terület jellemzése

A hálólhelyek egy egybefüggő, 7 hektár kiterjedésű ezüsthás északi szélében kerültek kialakításra egy kb. 0,5 hektáros foltban. Alapvetően borkos élőhelyről van szó független attól, hogy több magas fa is fellelhető a területen. A 11 háló közül 9 ebben az ezüsthásban állt, míg 2 az erdő mellett elhaladó, DK-ÉNY lefutású csatornában lett felállítva. Az erdő átlagos magassága 3,5-4 méter, a domináns ezüsthfa mellett néhány ennél magasabb szil, akác és vadkörte is megtalálható itt egyben. A cserjeszintet

fekete bodza, kökény alkotja, míg az alsóbb szinteken gyakori a hamvas szeder. Az erdőszéli hálóállásoknál sűrűbb a növényzet, itt nádas és gyomos foltok is vannak. A csatorna sekély medrű, víz csak a mélyebb részeken állt benne, az is csak nagyrészt október második felétől kezdődően. Mindkét hálólhely mellett kosárfonó füzek álltak és sűrű nádas vette őket körül. A csatorna teljes kevermesi szakaszán hasonló növénytakaságok jellemzőek, ezért kijelenthető, hogy egyfajta folyosóként funkcionálhat a madarak számára ebben az agrártájban.

1. térkép: Hálólhelyek és számozásuk

A hálók helyek jellemzése

Összesen 11 japán típusú függőhálóval dolgoztunk, melyek egy kivételével 5 zsebesek és 12 méter hosszúságúak voltak. Az egyetlen kivétel a CS2 háló volt, amelyre 2 zseb lett pluszba felvarrva, így ez 7 zsebes és 12 méteres volt.

A hálók helyek kialakításakor arra törekedtünk, hogy a lehető legkevesebb zavarással legyünk a területre, ugyanakkor az előzetesen jónak ítélt helyeket szeretnénk volna használatba venni. Az 1. térképen a kialakított hálók helyek és a hálók számozása láthatók. A két csatorna-háló közül a CS1 augusztus elejétől, míg a CS2 augusztus végétől állt és mindkettő teljes szélességében lefedte a csatornát és a szegélynádasást. Északi és déli oldalukon egyaránt szántók vannak, a CS2 északi oldalán lévő kukoricást október közepén aratták le, míg a többi helyen betárcsázott gabona- és repceföldek voltak. Az 1-es háló 2/3 része ezüsthát, vadkörte és sűrű kökénybokrok között, míg a külső 1/3-a nádas-magas füves élőhelyen állt augusztus elejétől. A 2-es és 3-as háló össze volt fűzve, a 2-es az ezüsthát szélén, míg a 3-as a belső részén állt augusztus elejétől. A 2-es környezetében több volt a sűrű növény, mint a 3-as esetében. Az 5-ös, 6-os és 7-es hálók szintén össze voltak fűzve és a lefogott terület közepén, a többi hálóra merőlegesen helyezkedtek el a két erdőtag közti úton. Mindkét oldalukon sűrű kökényes és ezüsthát volt, csakúgy mint a 8-as háló környezetében. A 9-es háló már közelebb volt az erdő keleti széléhez, több magas szil is nőtt mellette, ezért a vegetáció itt kevésbé volt sűrű, mint az előzőknél. A 10-es háló csak szeptember elején lett kihelyezve az erdő ÉK-i csücskébe, ahol idős ezüsthát és bodzák domináltak, de viszonylag nyílt volt a hely.

A CS1 hálók hely

Az 5-6-7 hálók hely

Gyűrűzési időszak

A munka 2016. augusztus 8. és október 27. között zajlott. Arra törekedtünk, hogy heti két teljes napot gyűrűzzünk és ez a 12 hétből 10 héten így is volt. A szeptember 19. és 25. közötti héten az eső miatt csak egy napot tudtunk gyűrűzni, míg a következő héten (emiatt) 3 napig voltak széthúzza a hálók. Egy nap 8 órát, azaz 8 ellenőrzést jelentett, összességében tehát mintegy 192 órát gyűrűztünk. A közel 3 hónap azért volt szükséges, mert két különböző típusú élőhelyen dolgoztunk (nádas és bokros), amelyekben eltérő a fajkészlet és így a vonulás időzítése. Fontos megemlíteni, hogy a CS1 és CS2 hálók szélnek kitett helyen voltak, a szinte állandó légmozgás sokszor megnehezítette a fogást.

EREDMÉNYEK

Augusztus 8. és október 27. között 35 faj 838 egyedére került gyűrű, továbbá 173 visszafogásunk is volt, tehát 1011 példány került kézre (1. táblázat).

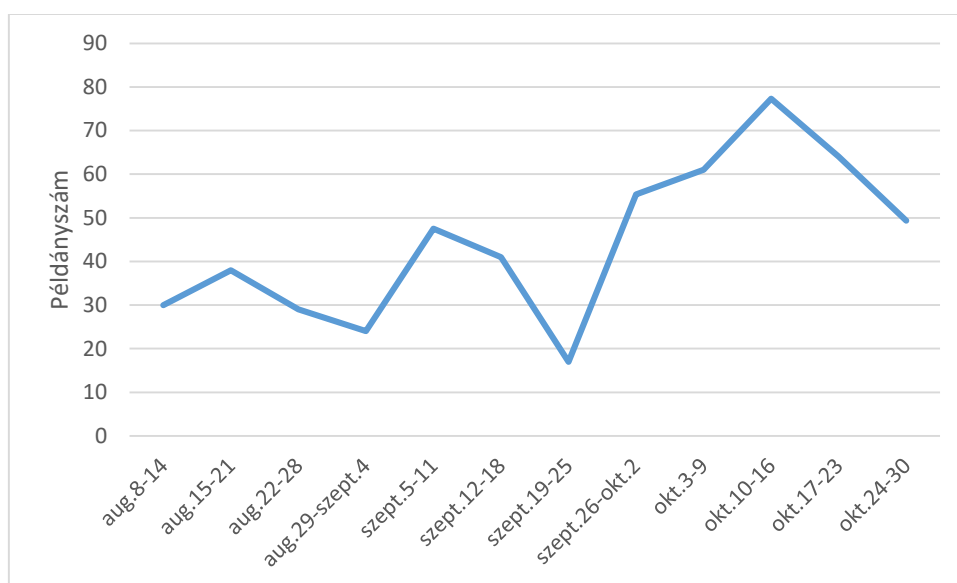
FAJ	FOGÁS	VISSZAFOGÁS	ÖSSZESEN
Vörösbecg	114	52	166
Fekete rigó	104	17	121
Csilpcsalpfüzike	97	12	109
Barátposzáta	83	14	97
Kék cinege	69	18	87
Fitiszfüzike	57	4	61
Őszapó	18	21	39
Kerti geze	29	4	33
Szécinege	16	14	30
Énekes rigó	28	2	30
Foltos nádiposzáta	28		28
Kis poszáta	27	1	28
Erdei pinty	23	1	24
Mezei poszáta	21	2	23
Mezei veréb	21		21
Énekes nádiposzáta	18	1	19
Ökörszem	15	3	18
Fülemüle	12	2	14
Kerti rozsdafarkú	6	2	8
Sisegő füzike	7		7
Tengelic	7		7
Tövisszúró gébics	4	2	6
Nagy fülemüle	5		5
Kerti poszáta	5		5
Sárgafejű királyka	5		5
Nádirigó	4		4
Erdei szürkebecg	4		4
Cserregő nádiposzáta	4		4
Szürke légykapó	1	1	2
Süvöltő	1		1
Tüzesfejű királyka	1		1

Berki tücsökmadár	1		1
Zöld küllő	1		1
Cigánycsuk	1		1
Nyaktekercs	1		1
ÖSSZESEN:	838	173	1011

1. táblázat: Fogás és visszafogás összesítés

Általánosságban elmondható, hogy a bokrosban és nádasban élő fajok egyaránt nagy számban kerültek kézre. Legnagyobb számban vörösbegyre, fekete rigóra és csilpcsalpfüzikére került gyűrű, de ahogy a fajokat részletesen tárgyaló részben láthatjuk, ezen kívül több faj is pozitív eredményeket szolgáltatott, így a fitiszfüzike, a kerti geze vagy éppen az énekes nádiposzáta is. Utóbbi három igazi karakterfajjá nőtte ki magát, hiszen pl. a kerti geze fogásszáma országos szinten is jónak számít (a 2000-es évek közepén 200-300 pld/év volt az országos átlag, tehát ez ennek a 10-15%-a). A poszták közül a kis- és a mezei poszáta is viszonylag nagy számban került kézre, a barátposzáta mennyisége viszont katasztrofálisan alacsonynak tűnik. Meglepő volt a 8 kerti rozsdafarkú, míg a nagy fülemüléből az elvárt mennyiség ugyancsak meglett. A legsajnálatosabb talán a légykapók hiánya (mind a 4 hazai faj), az egyetlen gyűrűzött szürke légykapó jócskán alulmúlta az elvárásokat.

Az 1. grafikon azt mutatja be, hogy az egymást követő hetekben átlagosan hány egyed került kézre naponta (az egyes heteken belüli gyűrűzések adatait átlagoltuk annak érdekében, hogy a szeptember 19. és 25., ill. a szeptember 26. és október 2. közötti időszakok kevésbé legyenek kiugróak).

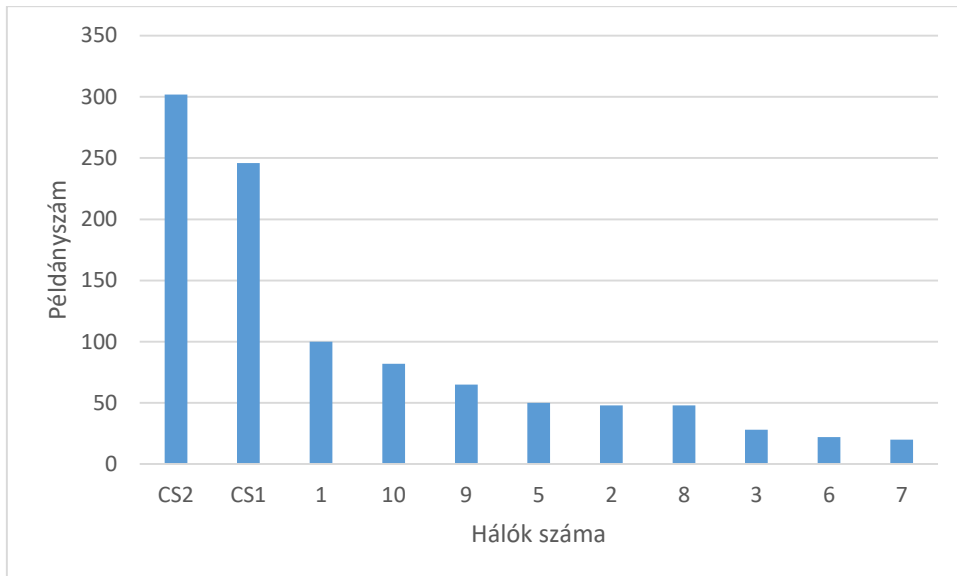

1. ábra: Az egymást követő hetekben fogott madarak napi átlaga

Az ábrán látható, hogy augusztus végén van egy törés, ami a nádi madarak eltűnésével esik egybe, ezt követően szeptember 2. hetében kezdett el ismét növekedni a madarak mennyisége, köszönhetően nagyrészt a vörösbegyeknek, kék cinegéknek és csilpcsalpfüzikéknek. A leggyengébb napokon a 8 kör alatt 20-30 madár került kézre, míg az októberi csúcsidőszakban ez a szám 50 és 80 között alakult.

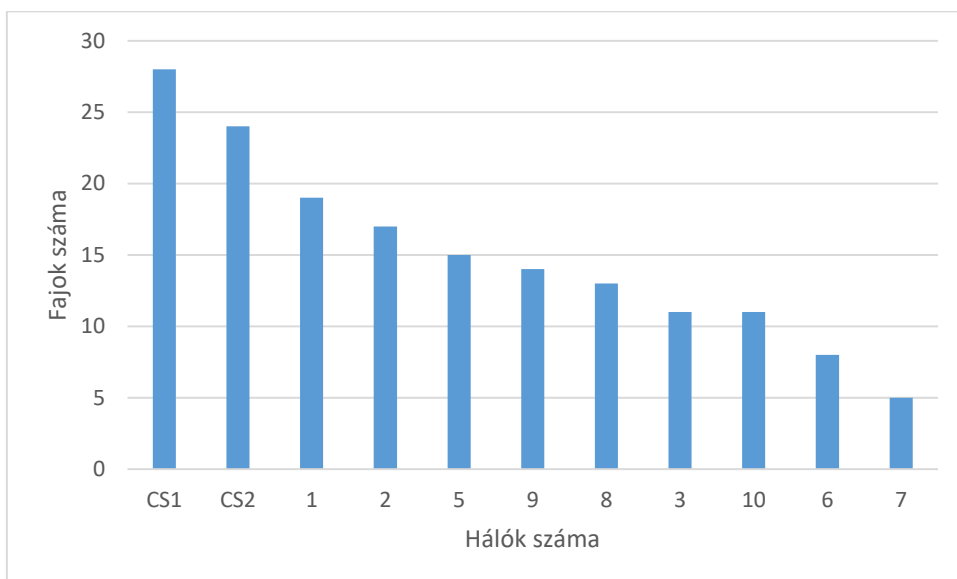
Az egyes hálók fogási eredményei is nagyon érdekesek voltak (2. ábra). Eszerint a csatornában álló két háló több madarat fogott (548), mint a többi kilenc együttesen (463). Továbbá az is látszik, hogy a legkevesebb madár a belső hálókban akadt meg, jelezve, hogy vonuláskor előnyben részesítik az erdőszéleket. Ezt mi sem bizonyítja jobban, mintsem hogy az 1-es háló fogta az erdős hálók közül a

legtöbbet. Érdekes, hogy a CS2 annak ellenére kiemelkedően a legtöbbet fogta, hogy csak augusztus végén lett kihelyezve. Ennek hátterében talán az lehet, hogy ez a legészakibb háló, ezért itt akad meg a legtöbb madár.

2. ábra: A fogott madarak száma hálónként

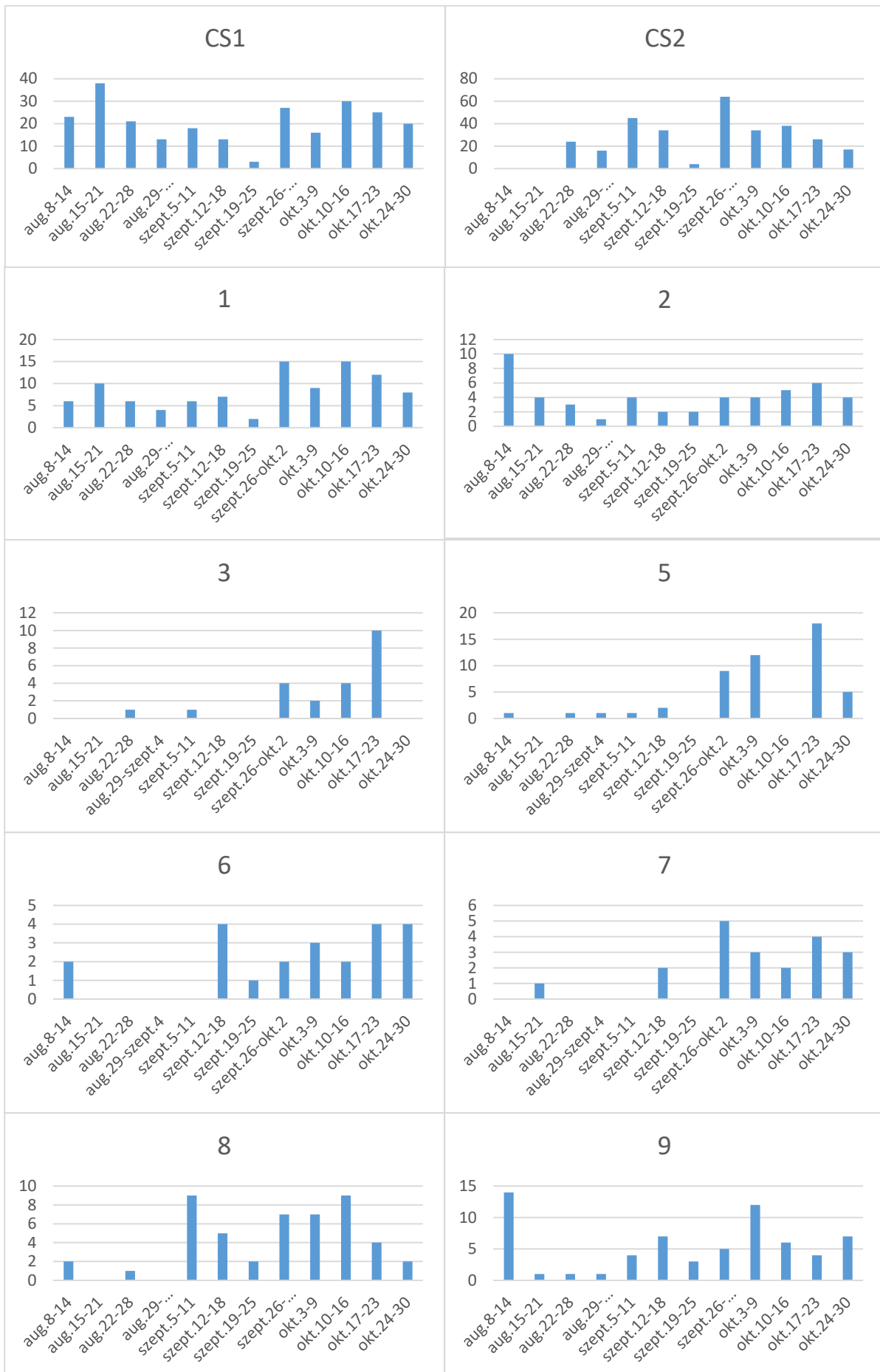
Az egyes hálóknál fogott fajok száma is hasonlóan alakul az előzőekhez (3. ábra). Itt a legnagyobb változás talán a 10-es háló visszaesése, de ez egyértelműen magyarázható a későbbi kihelyezéssel.

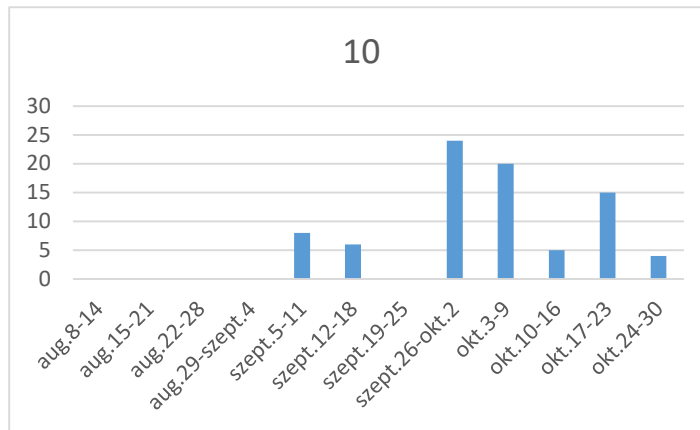

3. ábra: Az egyes hálóknál fogott fajok száma

Ha megvizsgáljuk, hogy melyik háló hány madarat fogott a különböző hetekben, akkor feltűnhet, hogy a CS1 (amely mindvégig állt szemben a CS2-vel) kétszúcsú görbét ad. Ennek hátterében az áll, hogy augusztusban nagyrészt posztaféléket (poszáták, kerti geze, nádiposzáták), míg szeptembertől csilpcsalpüziket és kék cinegét fogott, tehát jól mutatja a nádas időben változó szerepét. A belső hálók egyértelműen azt jelzik, hogy a zárt élőhelyen csak szeptembertől jelennek meg a madarak, köszönhetően a rigóknak és vörösbegyeknek. Az 1-es és 2-es háló a nádasokhoz hasonló mintázatot mutat, valószínűleg azért, mert ezek a hálók voltak leginkább az erdőszélén, és a nádas (amely

kijelenthetjük, hogy vonulási folyosó) nemcsak szeptemberben és októberben, hanem augusztusban használó fajok is megjelentek itt.

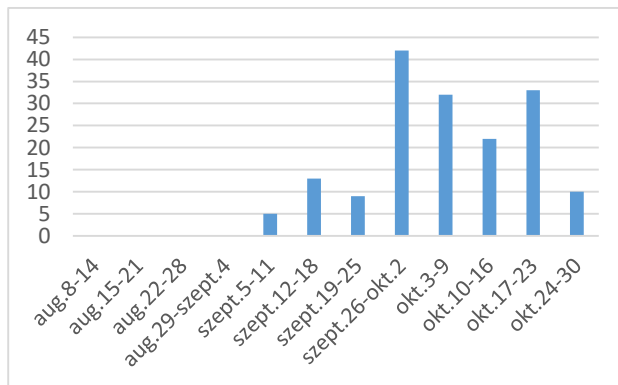

4. ábra: A kézre került egyedek száma hálónként heti bontásban

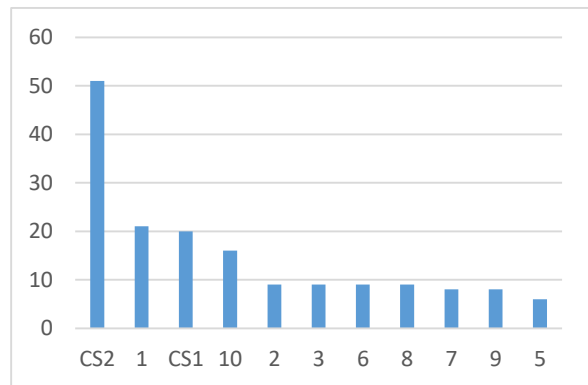
Fajok részletes bemutatása

1. Vörösbegy *Erithacus rubecula*

114 madárra került gyűrű, továbbá 52 visszafogtunk ezek közül. Az első példányt szeptember 6-án fogtuk meg, majd ezt követően egészen a hónap végéig csak kis számban voltak jelen a területen. A nagy ugrás szeptember és október fordulóján következett be és ez a csúcspont egészen a hónap 3. hetéig tartott. Október utolsó hetében jelentősen visszaesett a számuk (5. ábra). Tipikusan bokorlakó madár, ennek ellenére nagyrészt a csatornában fogtuk, de azért jelentős számban akadt hálóba a szélső bokrosokban is (6. ábra).

5. ábra: A kézre került vörösbegyek száma heti bontásban

6. ábra: A kézre került vörösbegyek hálónkénti eloszlása

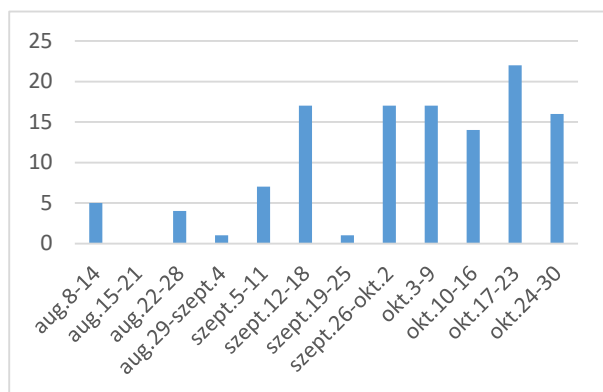
Az 52 visszafogott egyed kivétel nélkül helyben lett gyűrűzve. A gyűrűzéstől a visszafogásig átlagosan 3,85 nap telt el, ugyanakkor az esetek 51%-ában 1 vagy 2 napos visszafogásokról volt szó. Egy hétnél több időt (max. 14 nap) csak 8 madár töltött el a területen.

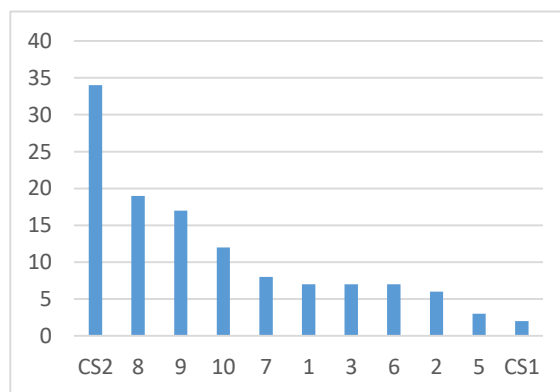
Vörösbegy

2. Fekete rigó *Turdus merula*

104 madárra került gyűrű, 17 visszafogásunk volt. Gyakori fészkelő a területen, ennek ellenére szeptember közepéig csak néhány példányt fogtunk meg, aminek az oka nem ismert. Szeptember közepétől aztán megnőtt a számuk és ezt a szintet október végéig tartották is. Nem volt határozott csúcs (7. ábra). Ha a fogások hálónkénti eloszlását vizsgáljuk meg, akkor nagyon érdekes, hogy míg a legtöbb rigót a CS2, addig a legkevesebbet a CS1 fogta. Ennek hátterében az állhat, hogy a madarak alapvetően az erdős élőhelyeket keresnek, így a csatornát csak akkor használják, ha nincs más lehetőségük. A CS2-nél van egy töréspont, ahonnan az erdőből való ki-, és az oda történő behúzáskor is levágják a csatorna CS1 és CS2 közti szakaszát. Ez a jelenség más fajknál is megfigyelhető volt, de a legszembetűnőbb mégis itt. Kiemelhető még az is, hogy a bokros szerepe ennél a fajnál már határozottan felértékelődik (8. ábra.).

7. ábra: A kézre került fekete rigók száma heti bontásban

8. ábra: A kézre került fekete rigók hálónkénti eloszlása

A 17 visszafogásból 3 madarat a sóderbánya területén gyűrűztünk, míg a többit helyben. Előbbiek közül egyet 112 nappal a gyűrűzését követően fogtunk vissza, de a helyben jelöltek közül is volt több két hónapnál régebbi visszafogás. A sóderbányáról való átmozgás tehát világosan látszik és itt azt is ki kell emelni, hogy nemcsak a fiatalok, hanem a feltételezhetően a tavaknál fészkelő öregek is átjutnak ide költés után. A gyűrűzés és visszafogás közt átlagosan 31 nap telt el, ami jelzi, hogy hosszabb időt

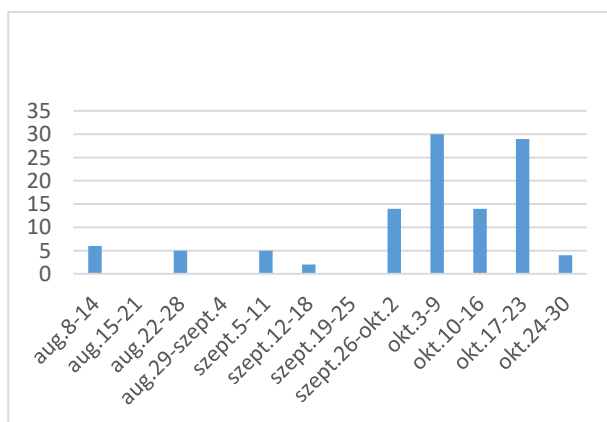
töltenek el nálunk még az átvonulók is (ez utóbbi állítást a szeptember végén gyűrzött és október közepén visszafogott egyedek támasztják alá).

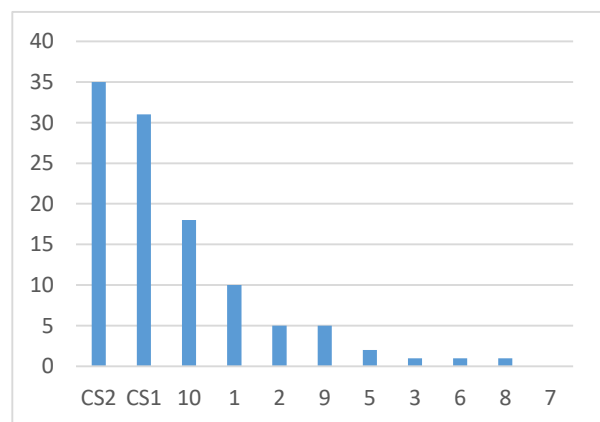
Fekete rigó

3. Csilpcsalpüzike *Phylloscopus collybita*

97 madárra került gyűrü és ezek közül 12 lett visszafogva. A szűkebb térségben 2-3 pár költ, vonuláskor viszont tömeges. Az augusztusban fogott néhány madár valószínűleg a helyi állományból származik, a vonulás csak szeptember végén kezdődik el (9. ábra). Szeptember utolsó és október 3. hete közt tömeges, október utolsó hetében viszont határozottan visszaesett a számuk. A legtöbb egyedet a csatorna-hálók és az erdőszéli hálók fogták, a belsőben nagyon kevés akadt meg. Ennek hátterében nemcsak az állhat, hogy kerülük a belső, táplálékban szegényebb helyeket, hanem az is, hogy a hálók feletti lombkoronában mozognak, amiket ilyen magasságban nem tudtunk megfogni (10. ábra).

9. ábra: A kézre került csilpcsalpüzikék száma heti bontásban

10. ábra: A kézre került csilpcsalpüzikék hálónkénti eloszlása

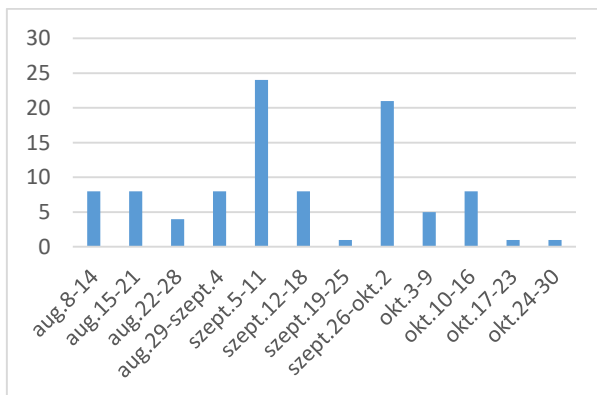
A jelölés és visszafogás között átlagosan 6 nap telt el, de fontos megjegyezni, hogy a visszafogások 41%-a egy napos volt, egy héten túl csak 3 madarat fogtunk vissza, amelyből kettő még a helyi állomány tagja lehetett augusztusban.

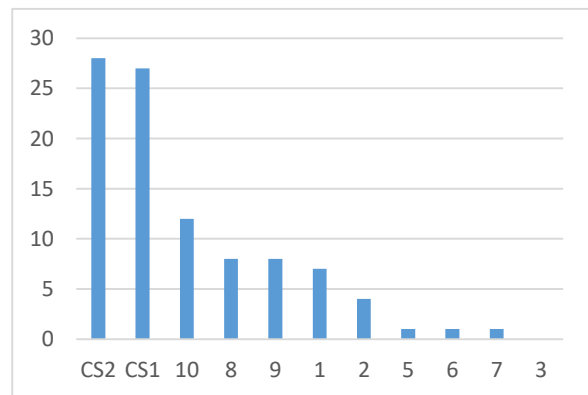
Csilpcsalpüzike

4. Barátposzáta *Sylvia atricapilla*

83 madárra került gyűrű és 14 visszafogásunk volt. Az előzetes elvárásokhoz képest jóval kevesebb egyedert fogtunk, aminek nem volt nyilvánvaló oka. Csupán két olyan hét volt szeptember elején és végén, amikor 20 madárnál több akadt a hálókba. Ezek alapján a vonulás fő időszaka szeptemberben lehetett, de nem volt határozott csúcs, október közepén pedig szinte teljes mértékben véget is ért (11. ábra). A legtöbb barátposzátát a két csatorna-háló fogta, az 5-6-7 hálófal, ill. a 3-as háló adatai alapján pedig úgy tűnik, hogy a zárt erdőt nem használják (12. ábra).

11. ábra: A kézre került barátposzáták száma heti bontásban

12. ábra: A kézre került barátposzáták hálókénti eloszlása

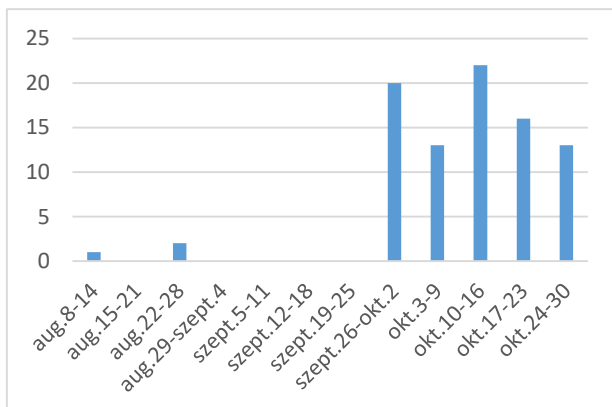
A 14 visszafogásból 13 helyi, egy madár pedig a visszafogástól számítva 57 nappal korábban lett gyűrűzve a sóderbánya területén. Átlagosan 4,3 nap telt el a jelölés és a visszafogás között, ezt azonban némiképp árnyalja, hogy egy hétnél több időt csak 2 madár töltött el a területen.

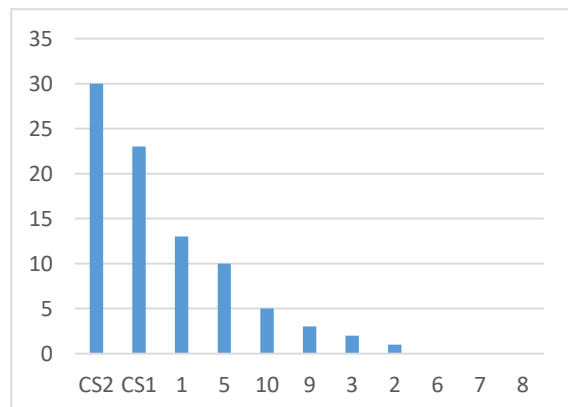
Barátposzáta

5. Kék cinege *Cyanistes caeruleus*

69 madárra került gyűrű és ezek közül 18-at fogtunk vissza. A szűkebb térségben idén 1 pár költött, tehát elsősorban átvonuló a területen. Ez jól látható a 13. ábrán is, hiszen szeptember végéig csak 3 madarat jelöltünk. Az ezt követő 5 hétben viszont nagyjából egyenletes mennyiségben fogtuk a fajt, nem volt csúcs, sőt a madarak tulajdonképpen robbanásszerűen jelentek meg és a kezdeti mennyiséget tartották is. A legtöbb egyed a csatornában került kézre, de viszonylag jól fogtak a szélső hálók is. A zárt erdőben csak minimális mennyiséget fogtunk (14. ábra).

13. ábra: A kézre került kék cinegek száma heti bontásban

14. ábra: A kézre került kék cinegek hálónkénti eloszlása

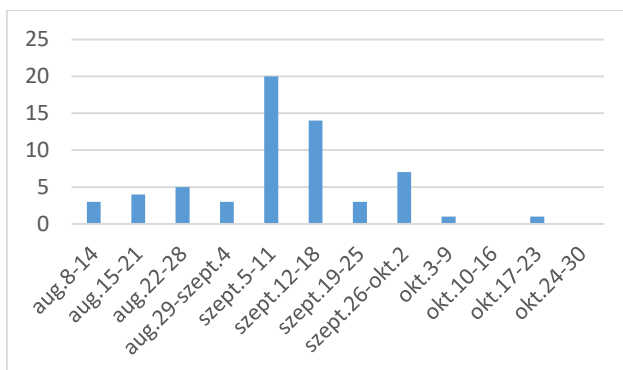
A 18 visszafogás közül 8 egynapos, míg az egy héten túliak száma 5. Egy esetben a jelölést követő 21. napon fogtunk vissza egy madarat. A többszörös visszafogások száma rendkívül kevés, csupán két olyan egyed volt, amelyet egynél többször fogtunk vissza.

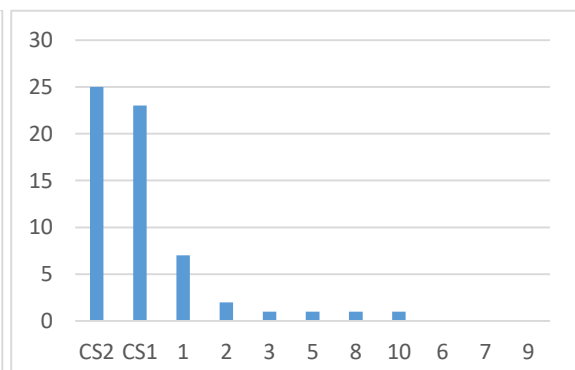
Kék cinege

6. Fitiszfűzike *Phylloscopus trochilus*

57 egyedre került gyűrű, melyek közül 4-et fogtunk vissza a későbbiekben. Nem költ a térségben, vonuláskor viszont igen nagy számban látható. Az első vonuló egyedek már augusztus első felében megjelentek, a vonulás csúcsa azonban szeptember 2. és 3. hetében volt (15. ábra). Október elejéig még viszonylag nagy számban fogtuk, ezt követően viszont már csak 2 esetben került elő, legkésőbb október 18-án. Egyértelműen a csatorna-hálókból akadt meg a legtöbb egyed, néhány szélső hálótól eltekintve pedig az erdőben csak minimális mennyiségben fogtuk.

15. ábra: A kézre került fitiszfűzिकék száma heti bontásban

16. ábra: A kézre került fitiszfűzिकék hálónkénti eloszlása

Átlagosan 10,25 nap telt el a visszafogások között. A szeptember közepén gyűrűzött, majd később visszafogott madarak esetében 1-9 nap telt el a jelölés és az újbóli kézrekerülés között, ugyanakkor

egy augusztus 18-án jelölt példány 28 nap múlva lett újból visszafogva, ami jelentősen eltér a többitől. A kevés visszafogás arra utalhat, hogy gyorsan átvonulnak a területen.

Szeptember 28-án egy vélhetően másik alfajba tartozó egyedet gyűrtünk. Ez a madár kisebb és szürkébb volt, mint a többi.

Fitiszfűzike

7. Őszapó *Aegithalos caudatus*

18 egyedre került gyűrű, és 21 visszafogásunk volt. A szűkebb térségben 2 pár költ, amelyek rendszeresen itt mozogtak. Területhű és mindig csapatosan mozgó faj, ezért alkalmanként mindig az egész csapatot megfogtuk és ebből adódik a sok visszafogás is. Két olyan alkalom volt, amikor nem a megszokott csapatok akadtak meg, hanem a madarak jelentős része gyűrűtlen volt, így ekkor (október közepe) nem lehetett kizárni, hogy valamelyik közeli költőhelyről vándoroltak el ideig. Ezt a visszafogások annyiban igazolták, hogy az október 14-én gyűrűzött madarak közül nem fogtunk vissza egyet sem a későbbiekben.

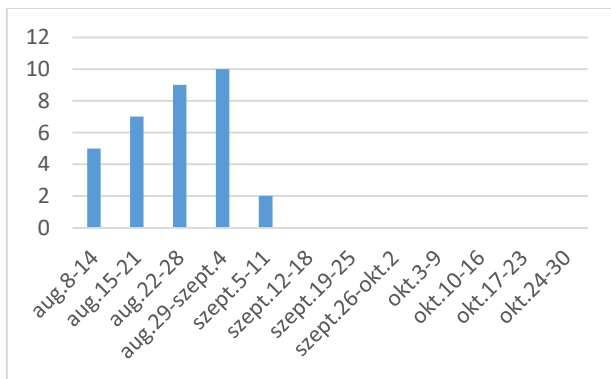
A visszafogások között 21 nap telt el átlagosan, ennél a fajnál azonban ez kevésbé informatív, mint a vonulóknál. 4 olyan egyed került kézre, amelyet a sóderbányánál gyűrtünk, a legidősebb egyed 369 nappal a gyűrűzést követően akadt a hálóba. Ezek a madarak szinte minden őszapócsapattal meg lettek fogva igazolva, hogy költés után együtt járják a térséget.

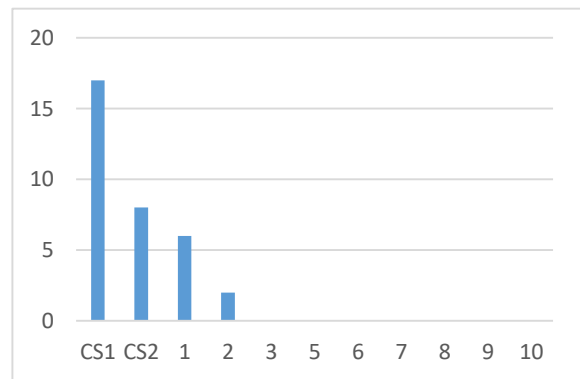
Őszapó

8. Kerti geze *Hippolais icterina*

29 egyedre került gyűrű és ezek közül 4-et fogtunk vissza. A térségben bizonyítottan nem költ, vonuláskor viszont tömeges. Augusztus második hetében már nagy számban a területen voltak és a hó végéig hétről hétre néhány egyeddel több akadt hálóra. Szeptember első hetére jelentősen visszaesett a számuk, az utolsó madarat szeptember 7-én fogtuk (17. ábra.). A csatorna-hálókon és a két szélső hálón kívül semelyik másik nem fogott gezeit (18. ábra).

17. ábra: A kézre került kerti gezeit száma heti bontásban

18. ábra: A kézre került kerti gezeit hálónkénti eloszlása

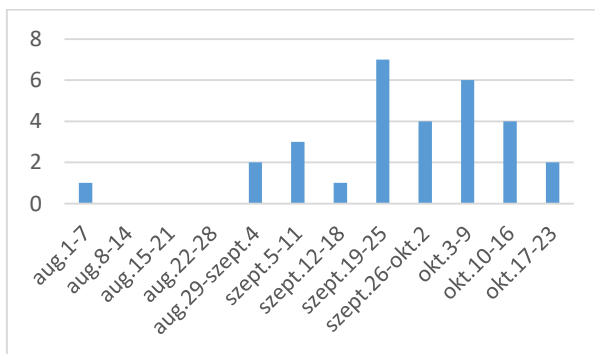
A 4 visszafogás kivétel nélkül egy héten belüli volt, ezért valószínűleg nem töltenek el hosszabb időt a területen.

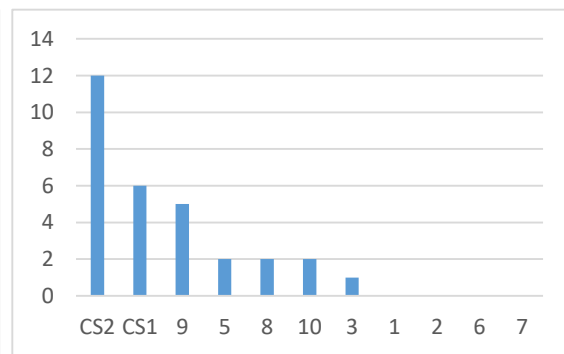
Kerti geze

9. Széncinege *Parus major*

16 egyedre került gyűrű és 14 visszafogás történt. A szűkebb térségben rendszeres és viszonylag nagyszámú fészkelő, ezért meglepő a kevés gyűrűzött egyed. Állandó madár, ennek ellenére ősszel megnő a számuk. Augusztusban szinte teljesen hiányzott, szeptember elejétől fokozatosan egyre többet fogtunk, a legtöbbet szeptember vége és október közepe között (19. ábra). A madarak jelentős részét a csatorna-hálók fogták, azonban néhány madár már a belső hálókbán is megakadt (20. ábra).

19. ábra: A kézre került széncinegék száma heti bontásban

20. ábra: A kézre került széncinegék hálónkénti eloszlása

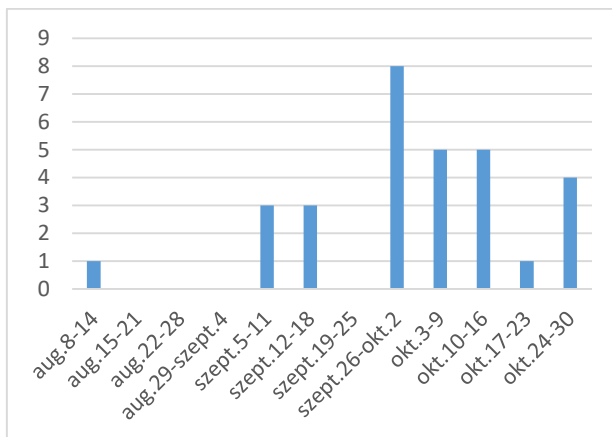
A gyűrűzés és visszafogás között átlagosan 17,6 nap telt el, ami azonban érdekes, hogy a 16 adat 6 madárra vonatkozik, tehát sok volt a többszörös visszafogás. A szeptember elején jelölt madarak október közepén még itt mozogtak, ezt több visszafogás is alátámasztja. Nagyon érdekes, hogy nem volt sóderbányai visszafogás, holott a legnagyobb számban jelölt faj volt azon a helyen és a két terület közt csak 1 km a távolság.

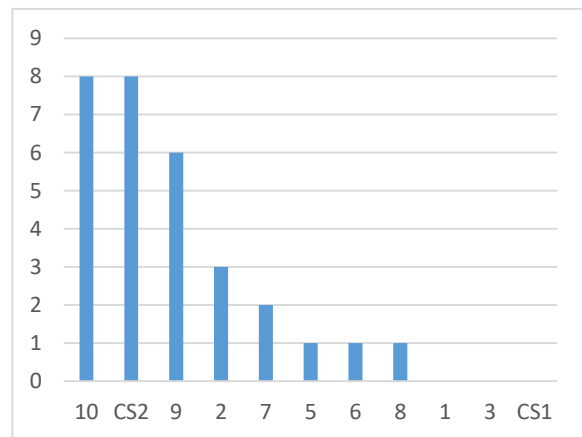
Széncinege

10. Énekes rigó *Turdus philomelos*

28 egyedre került gyűrű és ezek közül kettőt fogtunk vissza később. Gyakori fészkelő a területen, vonuláskor viszont jelentősen megnő a számuk. Augusztusban csupán egy madarat fogtunk, és egészen szeptember végéig csak kis számban akadt hálóba. Szeptember-október fordulóján aztán megnőtt a számuk és kis visszaeséssel ugyan, de október végéig így is maradt (21. ábra). A legjobban azok a hálók fogtak, amik szélső bokrosban álltak, illetve a CS2, míg a CS1 ezzel szemben egyet sem fogott (22. ábra).

21. ábra: A kézre került énekes rigók száma heti bontásban

22. ábra: A kézre került énekes rigók hálónkénti eloszlása

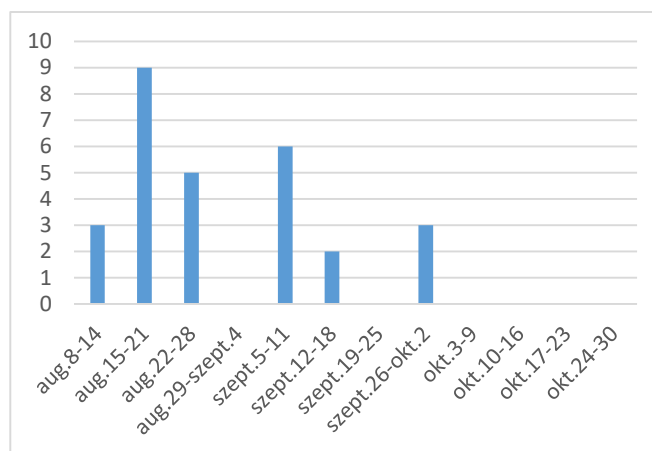
Csupán 1 madarat fogtunk vissza, ezt azonban két alkalommal is. Mindkét visszafogás egy héten belüli volt. Ezek alapján nem töltenek el sok időt az átvonulók a területen.

Énekes rigó

11. Foltos nádiposzáta *Acrocephalus schoenobaenus*

28 egyedre került gyűrű, visszafogásunk nem volt. Nem költ a szűk térségben. Vonulása egész augusztusban intenzív volt, csakúgy, mint szeptember első felében, a hó közepe után viszont megritkult (23. ábra). Utolsó adata október 1-jéről származik. Minden madarat a csatorna-hálók fogtak, ezek közül is a CS1, mivel a CS2 csak augusztus végén lett felállítva. A visszafogások hiánya azt jelzi, hogy gyorsan átvonulnak a területen.

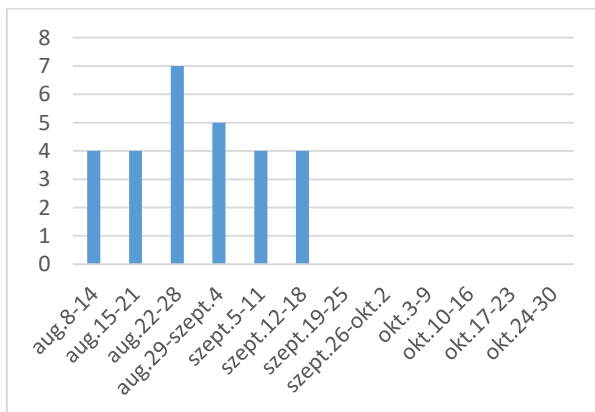
23. ábra: A kézre került foltos nádiposzátaák száma heti bontásban

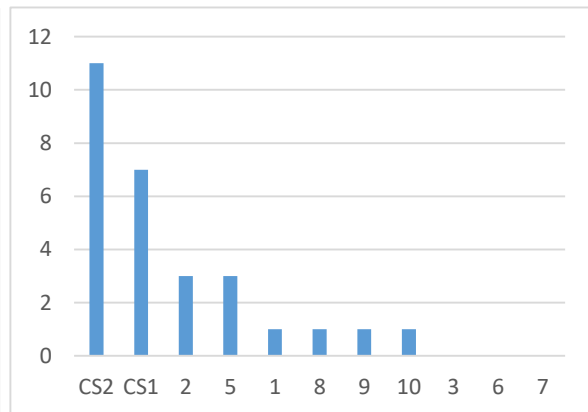
Foltos nádiposzáta

12. Kis poszáta *Sylvia curruca*

27 egyedre került gyűrű, melyek közül 1 lett visszafogva. Vonulása már augusztus második hetében zajlott és egészen szeptember közepéig tartott. Csúcsa augusztus végén és szeptember elején van (24. ábra). Elsősorban bokorlakó faj, ennek ellenére legnagyobb számban a csatorna-hálókban fogtuk (25. ábra). Az utolsó madár szeptember 17-én akadt hálóra. Egyetlen visszafogása is csupán egy napos volt, így valószínű, hogy gyorsan továbbállnak a vonulók.

24. ábra: A kézre került kis poszáták száma heti bontásban

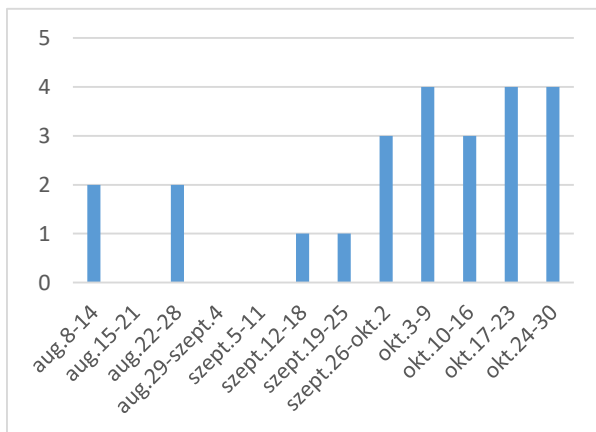
25. ábra: A kézre került kis poszáták hálónkénti eloszlása

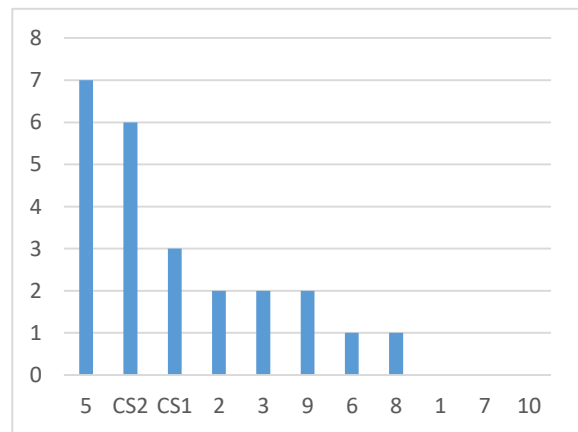
Kis poszáta

13. Erdei pinty *Fringilla coelebs*

23 egyedet gyűrtünk és 1 visszafogásunk volt. Gyakori fészkelő a szűkebb térségben és nagyszámú átvonuló. Az augusztusban fogott madarak még valószínűleg a helyi állomány tagjai, amit egyetlen visszafogása is alátámaszt. Eszerint egy, a sóderbányán 2016. május 9-én, költési időszakban gyűrtött példány került kézre augusztus 27-én. Szeptember közepétől rendszeressé vált a fogás, októberben pedig végig kb. ugyanannyi egyedet jelöltünk, tehát a vonulás fő időszaka ez lehetett (26. ábra). A legtöbb madár az 5-ös hálóban akadt meg, jelezve, hogy ez a faj bejut az erdőbe is. A csatorna-hálók is jól fogtak, érdekes, hogy az 1-es és 10-es, tehát két szélső háló egyáltalán nem fogott erdei pintyvet (27. ábra).

26. ábra: A kézre került erdei pintyek száma heti bontásban

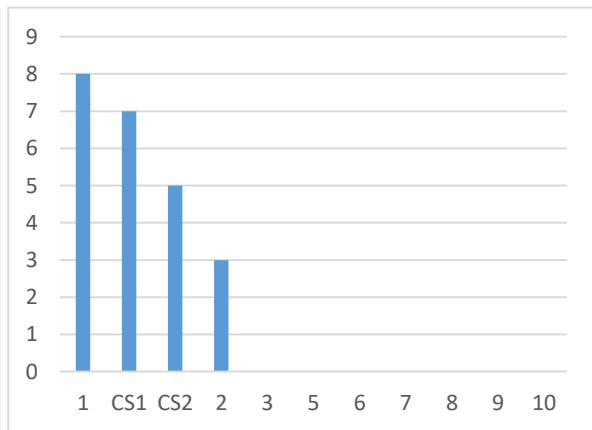
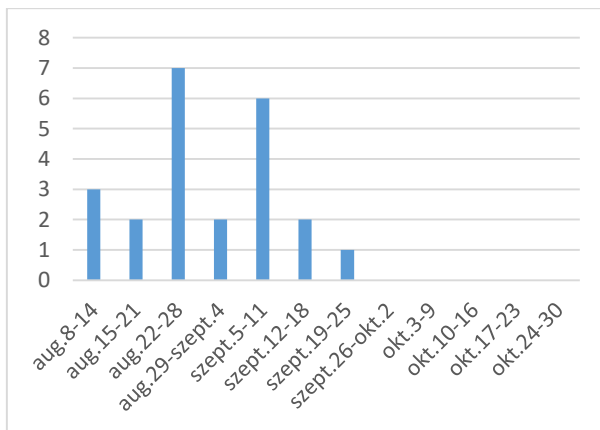
27. ábra: A kézre került erdei pintyek hálónkénti eloszlása

Erdei pinty

14. Mezei poszáta *Sylvia communis*

21 egyedet gyűrtünk, melyek közül 2 lett visszafogva. A területen 1-2 pár költ, vonuláskor viszont megnő a számuk. Már augusztus 2. hetében vonultak, a csúcstól augusztus 20. és szeptember 10. között volt heti 6-7 madárral (28. ábra). Szeptember közepére visszaesett a számuk, az utolsó egyedet szeptember 20-án gyűrtük. Csak az 1-es, 2-es és a két csatorna-háló fogott, a többi nem, ami meglepő, mivel bokorposzátáról van szó, amelyik vonuláskor nagyrészt bodzával táplálkozik (29. ábra). Két visszafogása 2-4 napos volt, és figyelembe véve a többi 19 gyűrt madarat, melyek nem lettek visszafogva, nagy valószínűséggel gyorsan átmennek a területen.

28. ábra: A kézre került mezei poszáták száma heti bontásban 29. ábra: A kézre került mezei poszáták hálónkénti eloszlása

Mezei poszáta

15. Mezei veréb *Passer montanus*

21 egyedre került gyűrű, ezek közül egyet sem fogtunk vissza. A területen nem költ, szeptemberben az érő kukoricás mellett mozgott egy 200-300 példányos csapat, melyek közül néhányat megfoglunk a két csatorna-hálóban.

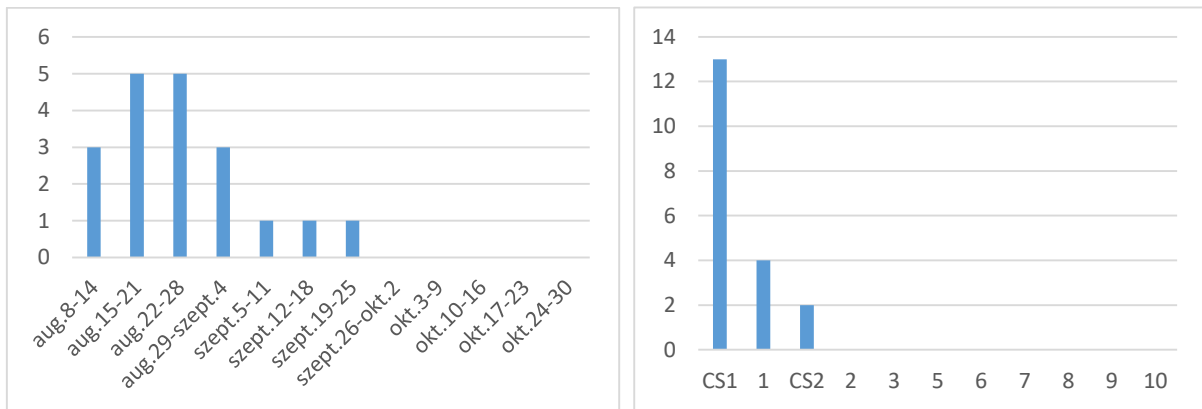

Mezei veréb

16. Énekes nádiposzáta *Acrocephalus palustris*

18 egyedre került gyűrű és ezekből 1 egyet fogtunk vissza. A területen nem költ. Augusztus elején már vonultak, a csúcs a hó második felében volt. Szeptemberben már csak 2 madarat fogtunk, az utolsót szeptember 16-án (30. ábra). Egyértelműen nagyobb számban fogtuk, mint a hozzá nagyon hasonló cserregő nádiposzáta. A legtöbb a CS1-ben akadt meg, az 1-es és a CS2 hálók jóval kevesebbet fogtak, ugyanakkor a többi hálóban egyetlen énekes nádiposzáta sem volt. A zárt erdőbe

tehát nem ment be, az erdőszéli gázosban viszont előfordult (31. ábra). Egyetlen visszafogása is 1 napos volt, tehát valószínűleg nem időznek a területen.

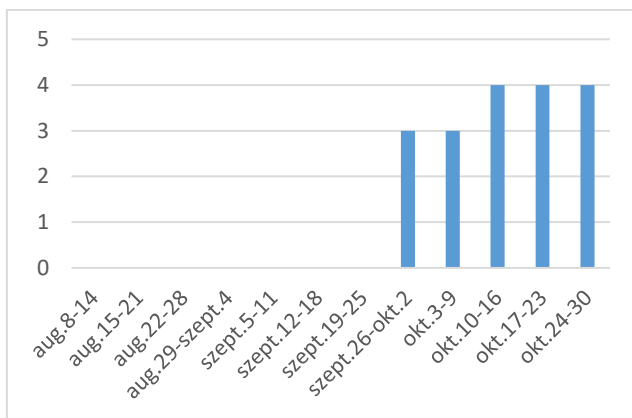
30. ábra: A kézre került énekes nádiposzták száma heti bontásban 31. ábra: A kézre került énekes nádiposzták hálónkénti eloszlása

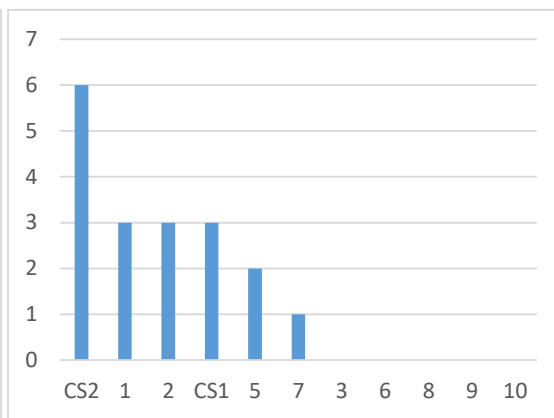
Énekes nádiposzták

17. Ökörszem *Troglodytes troglodytes*

15 egyedet gyűrtünk és ezek közül 3-at fogtunk vissza. A térségben nem költ, vonuláskor és télen viszont gyakori. Az első madarat szeptember 28-án gyűrtük, ezt követően a hó végéig heti 3-4 madarat fogtunk rendszeresen (32. ábra). Határozott csúcs nem volt. Nagyobb számban csak az erdő nyugati szélén lévő hálóknban, illetve a CS1-ben és CS2-ben akadtak meg, az erdő keleti felén álló hálóknban például egyetlen egyedet sem fogtunk (33. ábra). A visszafogások között átlagosan 5,3 nap telt el, a leghosszabb intervallum 9 nap volt. Utóbbi alapján elképzelhető, hogy az október elején megjelenő madarak hosszabb időt töltenek el a területen.

32. ábra: A kézre került ökörszemek száma heti bontásban

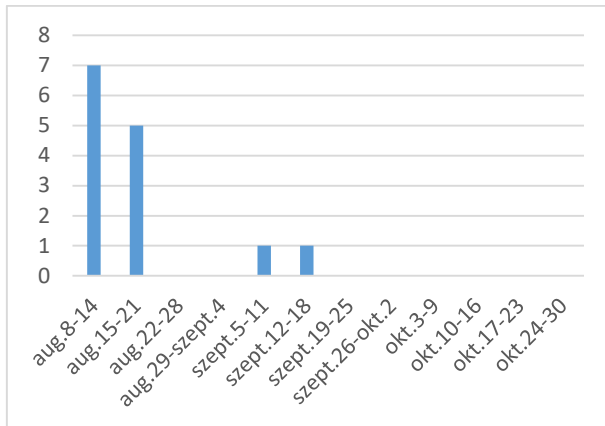
33. ábra: A kézre került ökörszemek hálónkénti eloszlása

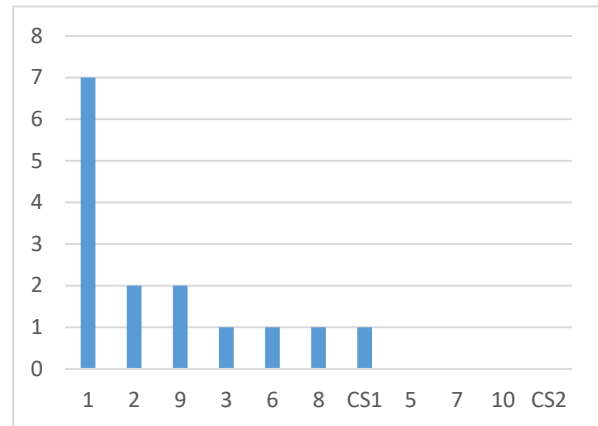
Ökörszem

18. Fülemlő *Luscinia megarhynchos*

12 egyedet gyűrtünk meg és ezek közül 2 került vissza. Gyakori fészkelő a területen, vonuláskor viszont méginkább megnő a számuk. Vonulásuk nagyrészt augusztus első felében zajlott, augusztus 20. után csak 2 madár került kézre, legkésőbb szeptember 15-én. (34. ábra). A legtöbb madár az 1-es hálóban, vagyis erdőszéli, gázos-bokros élőhelyen akadt meg, a többi hálóra csak 1-2 madár esett, de az látszott, hogy az erdő belsejében kifejezetten ritka volt (35. ábra). A két visszafogás közül az egyik 1 napos volt, azonban a másik esetben 19 nappal a gyűrűzést követően került kézre ismételtén egy madár, így nehéz megállapítani a terület szerepét a faj szempontjából.

34. ábra: A kézre került fülemülék száma heti bontásban

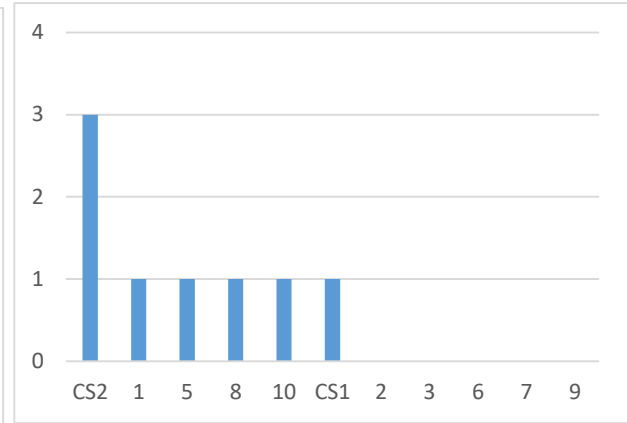
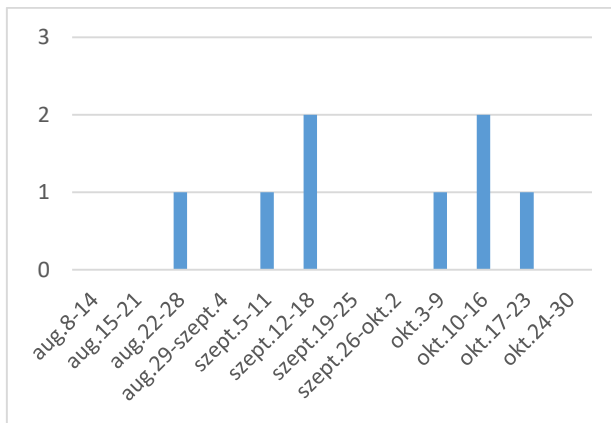
35. ábra: A kézre került fülemülék hálónkénti eloszlása

Fülemüle

19. Kerti rozsdafarkú *Phoenicurus phoenicurus*

6 egyedre került gyűrű és ezek közül 2 lett a későbbiekben visszafogva. A térségben nem költ, a gyűrűzések adatai alapján pedig úgy tűnik, hogy gyakoribb annál, mint ahogy eddig gondoltuk. Vonulása augusztus vége és október között zajlott, az elsőt augusztus 24-én, míg az utolsót október 18-án fogtuk. Érdekes, hogy a vonulásban két, egymástól elkülönülő időszak rajzolódik ki, melyek között több mint 3 hét szünet volt (36. ábra). A legtöbb madár a CS2-ben akadt meg, a többi egyenletesen eloszlott néhány háló között (37. ábra) Két visszafogása 1-4 napos volt, ezek szerint nem töltenek el hosszabb időt a területen. Kevermesen korábban nem gyűrűztük a fajt.

36. ábra: A kézre került kerti rozsdafarkúak száma heti bontásban

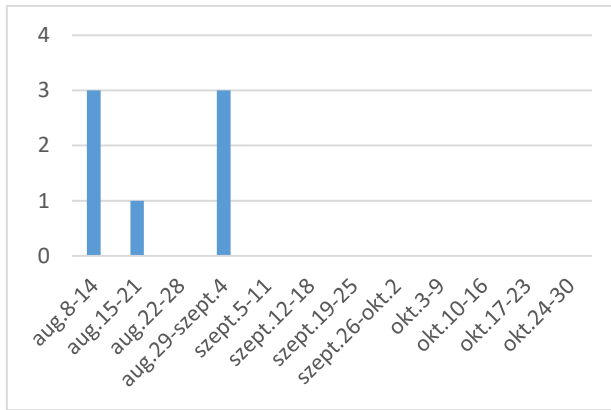
37. ábra: A kézre került kerti rozsdafarkúak hálónkénti eloszlása

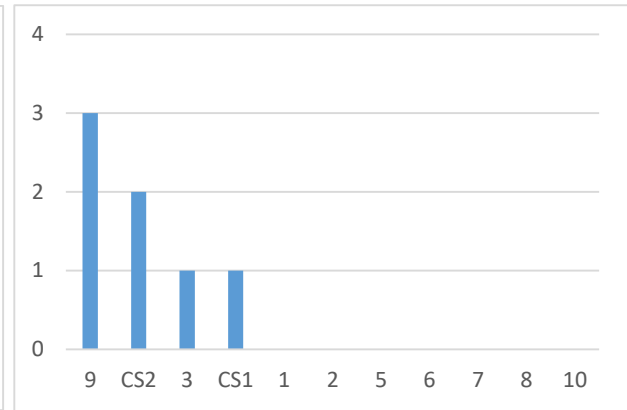
Kerti rozsdafarkú

20. Sisegő füzike *Phylloscopus sibilatrix*

7 egyedre került gyűrű visszafogás nélkül. A legkisebb számban gyűrűzött füzikefaj volt, az összes példányt augusztus 10. és 31. között fogtuk, határozott csúcs nem volt (38. ábra). Mind a csatornában, mind az erdő szélő, mind pedig a belső részein fogtuk a fajt (39. ábra). A visszafogások hiánya arra utalhat, hogy nagyon rövid időt töltenek el a területen.

38. ábra: A kézre került sisegő füzikék száma heti bontásban

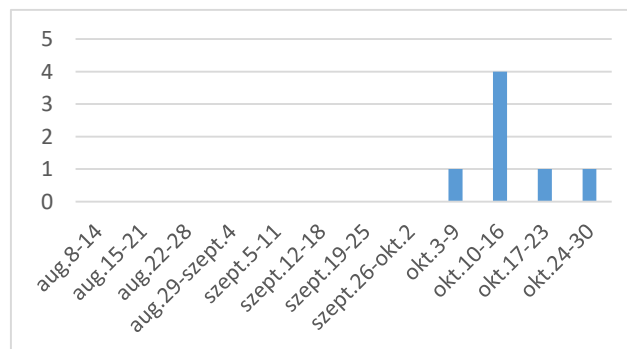
39. ábra: A kézre került sisegő füzikék hálónkénti eloszlása

Sisegő füzike

21. Tengelic *Carduelis carduelis*

7 egyedre került gyűrű visszafogás nélkül. A szűkebb térségben gyakori fészkelő, a területen viszont nem költ, csak átvonul. Ez meglátszik a fogáson is, hiszen az első madarakat október elején fogtuk, akkor, amikor már országosan is vonul a faj. A legtöbb egyed a hó közepén akadt hálóra, de ez inkább a szerencse, mintsem bármiféle trend kérdése (40. ábra). A hálók mellett sok bogáncs nőtt, amelyekre leszálltak a tengelicek és így fogtuk meg őket. 6 példány a CS1-ben, míg egy az 1-es hálóban akadt meg, tehát nyíltabb helyeken.

40. ábra: A kézre került tengelicek száma heti bontásban

Tengelic

22. Tövisszúró gébics *Lanius collurio*

4 madárra került gyűrű és ezek közül egyet fogtunk vissza két alkalommal. A területen fészkel, jelentősebb vonulását nem figyeltük meg. Minden gyűrűzött madár fiatal volt. Az utolsó kézre kerülés szeptember 14-én történt. A visszafogott madár előbb 3, majd 7 nappal a jelölést követően lett visszafogva. Minden példány a csatorna-hálókban akadt meg.

Tövisszúró gébics

23. Nagy fülemüle *Luscinia luscinia*

5 madárra került gyűrű, visszafogás nem történt. A térségben nem költ, vonuláskor viszont minden évben előkerült. Augusztus második hetében már zajlott a vonulása, szeptember 7-ig rendszeresen megakadt 1-1 madár. A visszafogások hiánya gyors vonulásra utalhat. Az ötből kettőt a 3-as háló fogta.

Nagy fülemüle

24. Kerti poszáta *Sylvia borin*

5 madárra került gyűrű, visszafogás nem történt. A térségben nem költ és vonuláskor is ritka. Ez utóbbit a gyűrűzések is alátámasztották. Az 5 egyedből 4 augusztus 10. és 19. között akadt hálóba, míg az ötödikre közel egy hónapot kellett várni (szeptember 15.). Mindegyik madarat a csatorna-hálók, illetve két szélső háló fogták.

Kerti poszáta

25. **Sárgafejű királyka** *Regulus regulus*

5 madárra került gyűrű, visszafogás nem történt. A térségben nem költ, vonuláskor viszont gyakori. Annak ellenére, hogy terepen rendszeresen lehetett látni meglepően keveset fogtunk. Az első példány október 8-án akadt hálóba, ezt követően egészen a hó végéig fogtuk a fajt. A belső hálók éppúgy fogták, mint a csatornában.

Sárgafejű királyka

26. **Nádirigó** *Acrocephalus arundinaceus*

4 madárra került gyűrű, visszafogás nem történt. A területen nem költ. Minden adat augusztus 10. és 19. közöttől származik, ezt követően nem került elő. Minden példányt a CS1 fogta.

27. **Erdei szürkebegy** *Prunella modularis*

4 madárra került gyűrű, visszafogás nem történt. A térségben nem költ. Minden adat október 10. és 25. közöttől származik. A CS1, 1 és 2 hálók fogták a 4 példányt.

Erdei szürkebegy

28. Cserregő nádiposzáta *Acrocephalus scirpaceus*

4 madárra került gyűrű, visszafogás nem történt. A területen nem költ. Augusztus 19. és szeptember 10. között fogtuk mind a 4 példányt, ami meglepő, hogy az énekes nádiposztánál jóval kisebb számban akadt hálóra, holott országszerte általában fordított a helyzet. Minden madarat a csatornahálók fogtak.

Cserregő nádiposzáta

29. Szürke légykapó *Muscicapa striata*

1 madárra került gyűrű és másnap ugyanezt a madarat visszafogtuk. A szűkebb térségben kis számban költ, vonuláskor pedig tömeges. Az idei őszi vonulása mind a 4 légykapó-fajnak rendkívül gyenge volt, így talán nem meglepő, hogy szürke légykapóból is csak ezt az egy példányt jelöltük szeptember 6-án.

Szürke légykapó

30. **Süvöltő** *Pyrrhula pyrrhula*

1 hím példányra került gyűrű október 27-én, visszafogás nem történt. A madarat a 2-es háló fogta.

Süvöltő

31. **Tüzesfejű királyka** *Regulus ignicapilla*

1 hím példányra került gyűrű október 1-jén, visszafogás nem történt. Ez a példány egy vegyes cinegecsapatban mozgott és az 5-ös hálóban akadt meg.

Tüzesfejű királyka

32. **Berki tücsökmadár** *Locustella fluviatilis*

1 példányra került gyűrű szeptember 16-án, visszafogás nem történt. Ezt a madarat az esti körben fogtuk az 1-es hálóban. Ez volt az első kevermési gyűrűzési adata.

Berki tücsökmadár

33. **Zöld küllő** *Picus viridis*

1 hím példányra került gyűrű október 27-én, visszafogás nem történt. Ez a példány a 8-as hálóban akadt meg.

Zöld küllő

34. **Cigánycsuk** *Saxicola torquatus*

1 fiatal hímre került gyűrű szeptember 17-én, visszafogás nem történt. Ez a példány a CS1 hálóban akadt meg. Az idei évben nem volt jelentős vonulása a fajnak, valószínűleg ezzel magyarázható, hogy csak egy madarat jelöltünk.

Cigánycsuk

35. **Nyaktekercs** *Jynx torquilla*

1 példányra került gyűrű augusztus 18-án, visszafogás nem történt. Ez a példány az 1-es hálóban akadt meg.

Nyaktekercs

Terepi megfigyelések

A gyűrűzések ideje alatt folyamatosan megfigyeltük és feljegyeztük az egyes madárfajokat, aminek köszönhetően **125 madárfaj** előfordulását sikerült rögzítenünk. Szinte hétről hétre más és más fajok kerültek elő, vagy tűntek el az időponttól függően. Érdekesebb megfigyelések közül az alábbiakat lehet talán kiemelni: **fürj** (augusztus elején tömeges), **nagy kócsag**, **parlagi sas** (többször), **békászó sas** (többször), **kígyászölyv**, **hamvas rétihéja**, **pusztai ölyv** (többször), **gatyás ölyv**, **darázsölyv** (többször), **kék vércse** (augusztus első feléig 10-17 példány járt vissza táplálkozni a területre), **kerecsensólyom**, **aranylile**, **szürke cankó**, **erdei szalonka**, **sárszalonka**, **közép fakopáncs**, **kis fakopáncs**, **erdei pacsirta** (többször, egy alkalommal egy 40 példányos csapat), **rozsdástorkú pityer** (többször), **hegyi billegető**, **vándorfűzike**, **holló**. Fontosnak tartom továbbá, hogy a közel 3 hónap alatt 17 nappali ragadozómadár-faj került szem elé.

Jövőkép

Az elkövetkezendő években mindenféleképpen szeretnénk tovább folytatni a munkát, immáron bővített hálózattal, valamint a szeptember-októberi időszakban legalább 4 olyan hetet szeretnénk megvalósítani, amikor a hét minden napján megy a gyűrűzés. Ehhez további gyűrűzők segítségére lesz szükség.

Köszönetnyilvánítás

A 2016. őszi gyűrűzések az alábbi személyek és szervezetek segítségével nem valósulhattak volna meg:

Bozóné Borbáth Erna (gyűrűző, Kevermes)

Bozó László (gyűrűző, Kevermes)

Fekete Ágnes (önkéntes segítő)

Nagy Krisztián (önkéntes segítő, Gyula)

Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület 2. számú Békés megyei Helyi Csoportja

Dél-békési Természetvédelmi és Madártani Egyesület

Kapcsolat

Bozó László

5744 Kevermes, Battonyai utca 10.

bozolaszlo91@gmail.com

70/334-1635

vagy

Dél-békési Természetvédelmi és Madártani Egyesület

dtme12@gmail.com

facebook.com/dtme12

A beszámolót készítette: Bozó László